

ПРАВОВІ ОСНОВИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІННОВАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ

УДК 658.14:005.591.6

Р. ПУКАЛА,

кандидат економічних наук, PhD, проректор
Державної Вищої техніко-економічної школи
ім. Б. Маркевича в Ярославі

Н. М. ВНУКОВА,

доктор економічних наук, професор, завідувач
кафедри управління фінансовими послугами
Харківського національного економічного уні-
верситету імені Семена Кузнеця

ПРОБЛЕМИ ВИБОРУ СПЕЦІАЛЬНИХ ВИДІВ ФІНАНСУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

У статті проаналізовано основні питання створення і фінансування інноваційного підприємництва. Висвітлено загальний розвиток підприємництва в Україні та Польщі і наявні обмеження обсягів банківського кредитування в Україні. Розглянуто першорядні джерела фінансування, здійснено їх аналіз та вибір за запропонованими критеріями на основі системи підтримки прийняття рішень. Встановлено пріоритетність страхування для зниження ризику фінансування стартапів.

Ключові слова: інноваційне підприємництво, джерела фінансування, ризик фінансування, банківське кредитування, стартап.

Постановка проблеми. У сучасних умовах інтегрування у глобальну економіку в Україні постає нагальна потреба розвитку інноваційного підприємництва для розширення меж ринку. Для поглиблення економічних зв'язків з країнами ЄС встають питання сприяння доцільному та продуктивному веденню малого і середнього підприємництва, виявлення факторів впливу на прискорення перетворень, зокрема пошук видів спеціального фінансування стартапів, у тому числі через кредитування.

У світі, як і в країнах ЄС, спостерігається підвищений інтерес до проблеми подальшого розвитку інноваційного підприємництва. Це пояснюється його суттю, через забезпечення гнучкості, мобілізації значних фінансових та інших ресурсів, безпосереднього впливу на зростання ВВП.

Так, у провідних країнах світу підприємництво є потужним інструментом розвитку економіки, базою впровадження новацій, основним генератором інноваційних процесів.

Мета роботи – розробка підходів та практичних рекомендацій до обґрунтування вибору спеціальних

видів та ризику фінансування інноваційного підприємництва.

Для досягнення цієї мети необхідно вирішити взаємопов'язані **завдання**: порівняти можливі джерела фінансування інноваційного підприємництва України та Польщі, зокрема обсяг банківських кредитів у динаміці, розглянути підходи до фінансової підтримки інноваційного підприємництва в інших країнах, здійснити вибір найкращого способу фінансування та способу зниження його ризику для стартапів з використанням сучасних інформаційних методів.

Об'єктом даного дослідження є система відносин, що регулює порядок фінансування інноваційного підприємництва. Предметом дослідження є аналіз (порядок) підходів до вибору спеціальних видів фінансування інноваційного підприємництва.

Аналіз останніх досліджень. Питанням становлення і розвитку форм інноваційного підприємництва останнім часом присвячено багато досліджень, які мають різну спрямованість. Враховуючи велику зацікавленість у впровадженні стартапів в університетах,

НТУУ «КПІ» розроблені методичні рекомендації до підготовки магістерських дипломів [1], в СумДУ реалізувався проект Темпус для створення студентського середовища для розвитку інноваційного підприємництва [2]. Одним із пріоритетних питань становлення інноваційного підприємництва є аналіз джерел його фінансування [3; 4; 5; 6; 7], але в розглянутих працях означені основні джерела без надання рекомендацій щодо їх вибору, а також зниження ризиків.

Виклад основного матеріалу. Підприємства малого бізнесу в експорті країн-лідерів складають 60–70 %, а загальна частка малих та середніх підприємств в економіках цих країн – 97–99 % [8], що свідчить про їх потужний інноваційний потенціал.

В Україні 2016 р. нараховувалось 340,5 тис. малих та середніх підприємств, або 99,9 % від загальної їх кількості [9]. У Польщі кількість мікро-, малих та середніх підприємств також становить 99,8 % від їх загальної кількості [10]. Ці дані свідчать про те, що потрібне державне сприяння фінансуванню саме цих підприємств для перетворення їх в інноваційні з метою зростання економічного потенціалу країни у цілому.

Серед джерел фінансових ресурсів малого і середнього підприємництва банківські кредити за статистикою займають лише третє місце після доходів від діяльності суб'єктів підприємництва та особистих коштів засновників.

У табл. 1 подано динаміку кредитної діяльності банків України [11] та Польщі [12].

Таблиця 1

Динаміка кредитної діяльності банків України та Польщі

Показник	Значення показника по роках		
	2014	2015	2016
Україна (перераховано у євро по середньому курсу)			
Кредити надані, млрд євро: у тому числі:	60,4	45,3	36,7
кредити, надані суб'єктам господарювання, млрд євро	46,3	36,1	30,1
кредити, надані фізичним особам, млрд євро	11,1	8,05	5,6
Частка заборгованості за кредитами у загальній сумі кредитів, %	7,7	13,5	23,6
Польща			
Кредити надані, млрд євро у тому числі:	212,6	228,5	230,4
кредити, надані суб'єктам господарювання, млрд євро	71,9	78,2	79,1
кредити, надані фізичним особам, млрд євро	140,7	150,3	151,3
Частка заборгованості за кредитами у загальній сумі кредитів, %	8,2	7,6	7,1

Джерело: Офіційний сайт Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua>; Raport o sytuacji banków w 2017, https://bip.knf.gov.pl/pliki/RAPORT_O_SYTUACJI_BANKOW_2016_59975_tcm6-59975.pdf

Як видно з табл. 1, на банківському ринку кредитування України існує криза як щодо обсягів кредитування, так і якості кредитів, але зрушення відбуваються в інформаційній сфері. За оцінкою експертів «Doing Business» [13] найбільш істотним поступом у напрямі до кредитних реформ стало покращання доступу до інформації через масовий збір та акумуляцію даних про підприємства та фінансові установи.

Щодо ринку кредитних ресурсів Польщі, він є суттєво більшим, також переважають кредити фізичним особам. Позитивним є зменшення заборгованості за кредитами в динаміці, тоді як в Україні відбувається її збільшення. Стратегія європейських країн полягає у зміцненні законних прав кредиторів і позичальників під заставу, а також спрощенні законів про неплатоспроможність, зростанні обсягів, охопленні і доступності отримання кредитів.

Між тим, основною різницею банківського кредитування інноваційного підприємництва є його підвищений ступінь ризику. Фактори, які його зумовлюють, полягають у стабільній недостатності власних коштів підприємств на інноваційну діяльність, недотриманні нормативних показників оцінки фінансового стану, затратністю заходів з формування іміджу та на рекламу, обмеженістю можливостей особливих угод з їх своєрідними активами.

Витрати, пов'язані з високим рівнем ризику, перекладаються на потенційних позичальників, що впливає на збільшення вартості і зростання вимог до гарантійного забезпечення кредиту. Саме надання особливих умов за гарантіями для підприємств інноваційного підприємництва є особливістю державної політики їх підтримки в деяких розвинутих країнах (Данія, Канада, Нідерланди та ін.) [8].

При цьому саме недостатнє гарантійне забезпечення поряд із незадовільними, з точки зору кредитора, фінансовими результатами діяльності підприємства та невідповідності наданої позичальниками інформації вимогам фінансової установи, вирізняється серед основних причин відмовлення у видачі кредиту.

За таких заперечливих незацікавлених відносин активізація кооперації фінансових установ із суб'єктами підприємницької діяльності, зокрема інноваційної, є обмеженою, тому потрібно розробляти дієвий механізм сприяння інноваційному підприємству на державному рівні. Перелік конкретних заходів, спрямованих на реалізацію заявлених цілей державної підтримки, є обмеженим. Чинна законодавча база в Україні має декларативний характер на стверджен-

ня необхідності підтримки малого і середнього бізнесу, передбачає певні програми.

Для виокремлення напрямів активізації співпраці фінансових установ із суб'єктами інноваційного підприємництва великого значення набувають використані закордонні моделі з формування і реалізації державної політики підтримки інноваційного підприємництва, зокрема стосовно підвищення доступності фінансування.

Огляд заходів державної підтримки бізнесу багатьох країн показав [3; 4; 5; 6; 7], що такими можуть бути: зростання обсягів підтримки за гарантіями по кредитах, збільшення державних гарантій за експортними операціями та частки прямого фінансування, субсидування відсоткових ставок, об'єднання банків для кредитування інноваційного підприємництва для розподілу ризиків, фондування Центральним банком кредитних організацій та ін. Майже всі країни мають свої державні гарантійні програми.

Іншими заходами підтримки сектору малого і середнього бізнесу є цільові кредити на розвиток інновацій з пільговими умовами (Швейцарія), мікрофінансування, гарантії за експортними операціями, податкові пільги. Розвитку підприємництва в Канаді сприяє спрощена дозвільна система, а також низька вартість електроенергії.

Уряди більшості країн світу [9; 11; 14] розглядають сприяння розвитку малого і середнього бізнесу як основу державної економічної політики, щорічно ініціюють державні програми великої вартості з такими інструментами підтримки, як фінансова та інфраструктурна, інформаційна, сприяння експорту, консалтингова.

Підтримка інновацій і використання нових технологій є пріоритетними цілями таких програм, тому законодавство багатьох країн спрямоване на зниження адміністративних перешкод, правове регулювання відбувається в основному через норми прямої дії, які встановлено в законах, а не підзаконних актах, проводиться діяльна антимонопольна політика, вживаються заходи з обмеження несумлінної конкуренції відносно інноваційних підприємств. Цьому буде сприяти кооперування, можливо, кластеризація, де інноваційність є пріоритетом об'єднання.

Успішна практика зарубіжних країн з організації програм і процесів державно-приватної інфраструктурної, фінансової, інформаційно-консультаційної підтримки і пришвидшеної комерціалізації модерних розробок інноваційних підприємств свідчить про необхідність формалізації і розвитку в Україні системного державного підходу у всіх процесах.

Враховуючи розгляд різними авторами [3; 4; 5; 6; 7] напрямів і методів фінансування проектів інноваційного підприємництва, до яких належать франчайзинг, венчурні фонди, бізнес-ангели, краудфандинг,

Smart money, модель «3Д», наявність стратегічного інвестора, субсидування, первинна публічна пропозиція (IPO) та ін., автори об'єднали їх у три способи фінансування: бізнес-партнерство, краудфандинг та венчурні фонди, але завжди стоїть питання щодо вибору пріоритетного способу. На думку науковців [7; 11], вибір однієї з моделей фінансування стартапу є важливим компонентом, тому що від цього залежить наступна стадія проекту. Якій із моделей (способів фінансування) віддати пріоритет – це складне рішення, яке приймається, виходячи зі специфіки самої ідеї, інвесторів, ресурсів та можливостей.

Для проведення експерименту щодо вибору найкращого способу зниження ризиків при фінансуванні стартапів із застосуванням системи підтримки прийняття рішень (СППР) здійснено двоетапне експертне оцінювання: спочатку вибору способу фінансування інноваційного підприємництва, а потім способу зниження ризиків фінансування. Оцінювання виконувалось у програмному забезпеченні Decision Making Helper.

Першим етапом такої оцінки є визначення оптимальної кількості експертів. Із врахуванням низького рівня поширеності підприємств інноваційного підприємництва (стартапів) кількісний склад експертів визначався через статистичну оцінку [15] та з використанням шкали Т. Сааті [16] на рівні експерименту достатньо опитування двох експертів при умові необхідного ступеня узгодженості їх оцінок.

Оцінювання передбачає вибір альтернативного способу фінансування стартапів через бізнес-партнерства, краудфандинг та венчурні фонди за критеріями рівень складності застосування, вартість обслуговування та фактор часу. У табл. 2 наведено результати оцінювання для вибору найкращого способу фінансування стартапів за розробленими критеріями.

Таблиця 2

Оцінювання альтернатив щодо способів фінансування інноваційного підприємництва

Критерій вибору	Способи фінансування		
	Бізнес-партнерство	Краудфандинг	Венчурні фонди
Рівень складності застосування (важливо)	+4	+2	+2
Вартість обслуговування (підвищена важливість)	+4	-2	+2
Фактор часу (підвищена важливість)	-2	+2	+2

Джерело: розробка авторів

Як видно з табл. 2, щодо венчурних фондів відзначається найнижча розбіжність в оцінці факторів впливу. Прийняте рішення з визначення альтернативного способу фінансування стартапів, що є результатом роботи програми, показало, що найбільш привабливим, на думку експертів, способом фінансування стартапів на основі встановлених критеріїв є венчурні фонди (28 %).

У табл. 3 подано результати оцінювання способів зниження ризиків при фінансуванні інноваційного підприємництва.

Таблиця 3

Оцінювання альтернатив щодо способів зниження ризиків при фінансуванні інноваційного підприємництва

Критерій вибору	Спосіб зниження ризиків при фінансуванні		
	Страховання (перестраховання)	Розподіл ризику	Створення ресурсних резервів
Простота способу (середня важливість)	+4	+2	+2
Вартість фінансування (висока важливість)	+4	-2	+2
Рівень компенсованих збитків (висока важливість)	-2	+2	+2

Джерело: розробка авторів

Як видно з табл. 3, за оцінками експертів найбільш привабливим є страхування (перестраховання) та створення ресурсних резервів. Прийняте рішення з визначення кращого способу зниження ризиків при фінансуванні стартапів, що є результатом роботи програми, це страхування (перестраховання) – 60 %. Спосіб розподілу ризику майже нічого не отримав

у експертів. Його можна вважати частиною загальної системи страхування відповідно до запропонованих моделей.

Визначені джерела фінансування разом зі встановленими способами зниження його ризику для інноваційного проекту впливають на виконання основних засад найбільш дієздатного та продуктивного стартапу [7]. Подібну пропозицію висловлює інший науковець [5], доводячи, що для удосконалення фінансового забезпечення стартапів і зниження ризиків при проведенні фінансування необхідна розробка аналітичного інструментарію. Але потрібно розглядати не тільки вибір способів фінансування та підтримки, але і створення сприятливих умов для оптимального функціонування суб'єктів інноваційного підприємництва.

Висновки. На державному рівні доцільне запровадження довгострокової програми з розвитку фінансування інноваційного підприємництва із вибором джерел фінансування.

Порівняння можливих джерел фінансування інноваційного підприємництва України та Польщі, зокрема обсягів банківських кредитів у динаміці показало, що в Україні потрібні спеціальні програми фінансової підтримки інноваційного підприємництва.

В інших країнах світу використовуються різноманітні платформи фінансової підтримки інноваційного підприємництва, модерні елементи кожної з яких можуть бути використані в Україні з урахуванням її умов.

Для вибору найкращого способу фінансування та способу зниження його ризику для стартапів застосовано сучасне програмне забезпечення Decision Making Helper з використанням інформаційних методів, запропоновано критерії експертного оцінювання та проведено експеримент, який довів, що найбільш прийнятним способом фінансування є використання венчурних фондів, поширеність яких треба збільшувати, а способом зниження ризиків фінансування є використання страхування (перестраховання), яке поки що не має широкого застосування як в Україні, так і Польщі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Розроблення стартап-проекту: Методичні рекомендації до виконання розділу магістерських дисертацій для студентів інженерних спеціальностей / за заг. ред. О. А. Гавриша. Київ: НТУУ «КПІ», 2016. 28 с. URL: http://psnk.kpi.ua/docs/graduate/Start-up_recommendation.pdf.
2. Студенческие стартапы: организационная поддержка в университете: научно-методическое пособие / под ред. О. М. Телиженка. Сумы-Харьков, 2015. 96 с. URL: http://www.repository.hneu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/13070/1/Studentski_startapi.pdf.
3. Гіржева К. У пошуках коштів на стартап. URL: https://polemix.com.ua/ua/article/grosh_na_startap-4175083/.
4. Мертенс А. Венчурные фонды и венчурные инвестиции. Как это работает? *Финансовый директор*. 2005. № 1. С. 62–68.
5. Патлис В. Методы оценки финансирования стартапов. *Банкаўскі веснік*. 2017. Люты. URL: http://psnk.kpi.ua/docs/graduate/Start-up_recommendation.pdf.

6. Дуб А. Р., Хлопечка С. Б. Джерела фінансування стартапів та можливості їх залучення в Україні. URL: [http://ird.gov.ua/sep/sep20161\(117\)/sep20161\(117\)_087_DubA, KhlopetskaV-S.pdf](http://ird.gov.ua/sep/sep20161(117)/sep20161(117)_087_DubA, KhlopetskaV-S.pdf).
7. Корнух О. В., Маханько Л. В. Стартап як прогресивна форма інноваційного підприємництва. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/23_2014/8.pdf.
8. Заболоцкая В. В. Современные зарубежные модели финансовой поддержки инновационной деятельности малого и среднего предпринимательства. *Экономика: теория и практика*. 2015. № 1 (37). С. 53–60.
9. Мале та середнє підприємництво в Україні: стан розвитку та регіональні відмінності. 2012–2016. Проект USAID «Впевнений бізнес – заможна громада». Київ: ЦМПП, 2016. URL: <http://platformamsb.org/rezultaty-proektu-usaid-vpevnenyj-biznes-zamozhna-gromada/>.
10. Raport o stanie sektora MSP w Polsce 2017. URL: https://www.parp.gov.pl/images/PARP_publications/pdf/parp_4_raport%20o%20stanie%20sektora%20maych%20i%20srednich%20przedsiębiorstw%20w%20polsce_internet.pdf.
11. Офіційний сайт Національного банку України. URL: <http://www.bank.gov.ua>.
12. Raport o sytuacji banków w 2017. URL: https://bip.knf.gov.pl/pliki/RAPORT_O_SYTUACJI_BANKOW_2016_59975_tcm6-59975.pdf.
13. Україна в рейтингу «Doing Business» – 2016: прорив в сфері реєстрації на фоні стагнації інших напрямів дерегулювання. URL: <http://ndc-ivr.org/media/documents/Proruv.pdf>.
14. Панцир С., Когут А. Політика підтримки: доступ до фінансово-кредитних ресурсів. Європейський інформаційно-дослідницький центр. Київ. 2015. 32 с.
15. Купалова Г. І. Теорія економічного аналізу: навч. посібник. Київ: Знання, 2008. 639 с.
16. Лямець В. І., Тевяшев А. Д. Системний аналіз. Вступний курс. Харків: ХНУРЕ, 2004. 418 с.

REFERENCES

1. Gorzheva K. In search of funds for the startup. URL: https://polemix.com.ua/ua/article/grosh_na_startap-4175083/.
2. Kornuk, O.V., Mahanko, L.V. Startup as a progressive form of innovation entrepreneurship. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/23_2014/8.pdf.
3. Kupalova G.I. (2008). The theory of economic analysis: the teacher. Kiev: Knowledge.
4. Lyametz V. I., Tevyashev A. D 2004. System analysis. *Introductory course*. Kharkiv: KNURE.
5. Mertens A. 2005. Venture funds and venture capital investments. How does it work? *Financial Director*, 1, 62–68.
6. O.A. Gavrish ed., (2016). Development of a startup project: Methodical recommendations for the implementation of the section of master's theses for students of engineering specialties. Kyiv: NTUU "KPI". URL: http://psnk.kpi.ua/docs/graduate/Start-up_recommendation.pdf.
7. Oak, A.R. Sources of financing for startups and their involvement in Ukraine. M.S. B. Male. URL: [http://ird.gov.ua/sep/sep20161\(117\)/sep20161\(117\)_087_DubA, KhlopetskaV-S.pdf](http://ird.gov.ua/sep/sep20161(117)/sep20161(117)_087_DubA, KhlopetskaV-S.pdf)
8. Official website of the National Bank of Ukraine. URL: <http://www.bank.gov.ua>.
9. Panzir, S., Kogut A. (2015). *Support policy: access to financial and credit resources*. European Information and Research Center. Kiev.
10. Patlis V. 2017. Methods for estimating start-up financing. *Bankasskie Vesnyk*. URL: http://psnk.kpi.ua/docs/graduate/Start-up_recommendation.pdf
11. Raport o stanie sektora MSP w Polsce 2017. URL: https://www.parp.gov.pl/images/PARP_publications/pdf/parp_4_raport%20o%20stanie%20sektora%20maych%20i%20srednich%20przedsiębiorstw%20w%20polsce_internet.pdf.
12. Raport o sytuacji banków w 2017. URL: https://bip.knf.gov.pl/pliki/RAPORT_O_SYTUACJI_BANKOW_2016_59975_tcm6-59975.pdf.
13. Telizhenko. O. M. ed., (2015). *Student Startups: Organizational Support at the University: Scientific and Methodical Manual*. Sumy-Kharkov. URL: http://www.repository.hneu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/13070/1/Studentski_startapi.pdf.
14. Ukraine in the Doing Business rating–2016: breakthrough in the field of registration against stagnation of other areas of deregulation. URL: <http://ndc-ivr.org/media/documents/Proruv.pdf>.
15. USAID Project “Confident Business – A Haste Society”, 2016. *Small and medium business in Ukraine: the state of development and regional differences. 2012–2016*. Kyiv: CIMP. URL: <http://platformamsb.org/rezultaty-proektu-usaid-vpevnenyj-biznes-zamozhna-gromada/>.
16. Zabolotskaya, V.V. (2015). Modern foreign models of financial support for innovative activity of small and medium-sized businesses. *Economics: theory and practice*, 1 (37), 53–60.

Р. ПУКАЛА

кандидат экономических наук, PhD, проректор Государственной Высшей технико-экономической школы им. Б. Маркевича в Ярославле

Н. Н. ВНУКОВА

доктор экономических наук, профессор, заведующая кафедрой управления финансовыми услугами Харьковского национального экономического университета имени Семена Кузнеця

ПРОБЛЕМЫ ВЫБОРА СПЕЦИАЛЬНЫХ ВИДОВ ФИНАНСИРОВАНИЯ ИННОВАЦИОННОГО ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВА

В статье проанализированы основные вопросы создания и финансирования инновационного предпринимательства. Освещено общее направление развития предпринимательства в Украине и Польше и имеющиеся ограничения объемов банковского кредитования в Украине. Рассмотрены основные источники финансирования, осуществлен их анализ и выбор по предложенным критериям на основе системы поддержки принятия решений. Установлена приоритетность страхования для снижения риска финансирования стартапов.

Ключевые слова: инновационное предпринимательство, источники финансирования, риск финансирования, банковское кредитование, стартап.

R. PUKALA

PhD, Vice-Rector of the B. Markevich State Higher Technical and Economic School in Yaroslav

N. M. VNUKOVA

2nd PhD, professor, Head of the Department of Financial Services Management of the Semen Kuznets Harkiv National University of Economics

PROBLEMS OF CHOICE OF SPECIAL FUNDS OF INNOVATIVE ENTERPRISE FINANCING

A problem statement. In today's conditions of integration into the global economy in Ukraine there is an urgent need for the development of innovative entrepreneurship to expand the boundaries of the market. To deepen economic ties with the EU the question arises promote effective and productive for small and medium enterprises, identify factors influencing the acceleration of reforms, including the search for special types of financing start-ups, including through credit.

The goal is to develop approaches and practical recommendations to substantiate the choice of special types and the risk of financing innovative business.

Analysis of research and publications. The issue of formation and development of innovative business forms the subject of many recent studies of scientists: K. Hirzheva, V. Patlyts, A. Dub, O. Kornuh etc. and methodical NTU "KPI" and the SSU.

The main text. The article was analyzed the main issues of creation and financing of innovative entrepreneurship. The general development of entrepreneurship in Ukraine and Poland and the restrictions on the volume of bank lending in Ukraine was outlined. The primary sources of financing are considered, their analysis and choice on the proposed criteria on the basis of decision support system was made. Priority of insurance has been established to reduce the risk of start-ups financing.

Conclusions: At the state level, it is expedient to introduce a long-term program for the development of innovation business financing with a choice of funding sources.

Comparison of possible sources of funding innovative businesses Ukraine and Poland, in particular, the volume of bank loans in the dynamics showed that Ukraine needs financial support special programs for innovative entrepreneurship.

Other countries use various platforms financial support for innovative business, modern elements each of which can be used in Ukraine in view of its conditions.

To choose the best way of financing and method of reducing his risk for start-ups apply modern software Decision Making Helper using information techniques, the criteria of expert assessment and conducted an experiment that showed that the most appropriate method of financing is the use of venture funds, the prevalence of which must and the method of reducing the financing risks is the use of insurance (reinsurance), which is not yet widely used in both Ukraine and Poland.

Keywords: innovative entrepreneurship, sources of financing, financing risk, bank lending, start-up.